

Zitting 1981

16 335

Partiële wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de economische delicten

Nr. 5

De vroegere stukken zijn gedrukt in de zitting 1979–1980 en 1980–1981

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 9 juli 1981

Algemeen

Met belangstelling nam ik kennis van de beschouwingen die de leden van de V.V.D.-fractie in het voorlopig verslag wijdden aan de verzetprocedure. Ik deel hun zienswijze dat de verzetprocedure gehandhaafd moet worden. Dit laatste was ook de mening van de commissie partiële herziening strafvordering (de commissie-Duk). Het advies van deze commissie, waarnaar de leden van de V.V.D.-fractie informeerden, werd op 30 juni 1981 aan mij uitgebracht; het is als bijlage bij deze memorie gevoegd.

Zoals in dit advies nader wordt uiteengezet, heeft de commissie de gedachte van prof. mr. Th. W. van Veen om het verzet af te schaffen (zie Delikt en Delinkwent 1979, blz. 372–382), onder uitbreiding van het hoger beroep, afgewezen. Daarbij is vooral als bezwaar aangevoerd, dat zo'n wijziging zal leiden tot een kostenverhoging bij de afdoening van lichte strafzaken (onder meer door een frequenter aanwenden van het rechtsmiddel van cassatie, hogere reiskosten enz.) die niet door het belang van deze zaken wordt gerechtvaardigd.

Op dit aspect werd mede door de leden van de V.V.D.-fractie gewezen. Ook het door deze leden naar voren gebrachte argument, dat de rechter in kantongerechtszaken veelal beter van lokale situaties op de hoogte is (hetgeen met name van belang is bij de berechting van verkeersovertredingen) dan de doorgaans verder van de woonplaats van de verdachte verwijderde rechtbank spreekt mij aan.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen nog of niet in de verstekmededeling aan de verdachte mededeling ware te doen van het rechtsmiddel dat hij tegen een verstekvonnis kan aanwenden. Er kan immers soms onzekerheid bij de verdachte bestaan over de vraag welk rechtsmiddel hij moet instellen en de termijn die hij daarvoor heeft.

In antwoord op deze vraag zou ik willen opmerken, dat de rechter verplicht is bij het uitspreken van zijn vonnis de verdachte te wijzen op het rechtsmiddel dat hij daartegen kan aanwenden en de termijn waarbinnen dat moet geschieden (vgl. artikel 364 Sv.). Was de verdachte niet bij de uitspraak tegenwoordig, dan wordt hij op de griffie, indien hij zich daarmee in verbinding stelt, geïnformeerd en is men hem behulpzaam bij het aanwenden van het juiste rechtsmiddel. Wendt de verdachte abusievelijk het verkeerde rechtsmiddel aan, zonder dat hem hiervan in redelijkheid een verwijt kan worden

gemaakt, dan houdt de Hoge Raad het er volgens meer recente uitspraak voor dat de verdachte die een rechtsmiddel aanwendt tegen een verstekvonnis of -arrest, dat rechtsmiddel heeft willen aanwenden dat volgens de wet openstond en bepaalt de Hoge Raad vervolgens, indien een rechtsmiddel is ingesteld waarin volgens de wet niet is voorzien, dat de stukken van het geding zullen worden gezonden aan de griffier van het gerecht dat de zaak zou hebben behandeld als het juiste rechtsmiddel was aangewend. Voor de meest voorkomende gevallen waarin de verdachte er niet in slaagt om het rechtsmiddel in overeenstemming met de geldende wettelijke voorschriften aan ten wenden, heeft de Hoge Raad aldus oplossingen gevonden welke een voldoende bescherming aan de justitiabelen lijken te bieden. Ook indien het juiste rechtsmiddel is aangewend maar na het verstrijken van de daarvoor gestelde termijn (z.g. tardief beroep) zonder dat dit de verdachte verweten kan worden, heeft de Hoge Raad een jurisprudentie ontwikkeld waardoor de verdachte alsnog in zijn rechtsmiddel kan worden ontvangen.

Verder dient te worden bedacht dat krachtens artikel 398, onder 14°, van het Wetboek van Strafvordering, zoals gewijzigd bij de Wet van 11 december 1980, Stb. 666 (in werking getreden op 15 juni 1981) de verstekmededeling nog slechts in een beperkt aantal verstekzaken behoeft te geschieden. Ook om die reden lijkt een mededeling als in de vraag bedoeld niet doeltreffend, nog daargelaten dat ook bij die mededeling vergissingen niet bij voorbaat zijn uit te sluiten.

Ten slotte wijs ik erop, dat het door de leden van de V.V.D.-fractie aan de orde gestelde vraagstuk niet alleen speelt bij verstekzaken, maar ook bij op tegenspraak gewezen zaken (bij voorbeeld wanneer de verdachte wordt vrijgesproken van een primair te laste gelegd misdrijf, maar veroordeeld voor een subsidiair te laste gelegde overtreding). Mede hierom zou aanvulling van de verstekmededeling niet afdoende zijn.

Intussen heeft deze problematiek de aandacht van de commissie-Duk. In 1979 bracht zij een rapport uit over de aanwending van het verkeerde rechtsmiddel waarin voorstellen tot wetswijziging werden gedaan. Omdat de Hoge Raad er echter de voorkeur aan gaf, dat eerst de verdere ontwikkeling van de jurisprudentie zou worden afgewacht, heeft de commissie zich opnieuw beraden. Ze werkt thans aan een nadere studie tot het treffen van voorzieningen die tegemoet komen aan verdachten die buiten hun schuld verzui men tijdig een rechtsmiddel aan te wenden (zie ook de memorie van toelichting bij de Justitiebegroting voor 1981, blz. 14 onder 26, en blz. 15, onder 29). Het wil mij voorkomen dat thans het beste de conclusies waartoe de commissie-Duk komt kunnen worden afgewacht.

De leden van de V.V.D.-fractie wezen verder op enkele onvolkomenheden in de regeling van het verzet die door prof. mr. Van Veen waren gesignaleerd. Zo noemt artikel 402, lid 1, het vervallen verklaren van het verzet een einduitspraak, hoewel deze uitspraak niet voorkomt in de opsomming van artikel 138 W.v.Sv. Deze onvolkomenheid heeft echter geen praktische betekenis die een wetswijziging noodzakelijk zou maken.

De mogelijkheid dat het verzet op te late of onjuiste wijze wordt aangewend, waardoor de rechter een niet-ontvankelijkheid zou moeten uitspreken, is een kwestie die zich ook bij aanwending van andere rechtsmiddelen kan voordoen. In dit verband verwijs ik naar hetgeen ik hierboven heb medegedeeld over de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake een tardief of verkeerd ingesteld rechtsmiddel en over de werkzaamheden van de commissie-Duk.

Artikel 402, lid 2, eerste volzin, verklaart de rechter bevoegd om bij niet-verschijning van de verdachte een of meer malen te schorsen. Verschijnt de verdachte niet op de «nadere» zitting dan wordt het verzet vervallen verklaard. Ik kan niet inzien dat het bewuste artikellid daarmede onjuist of onvolledig is. Het is duidelijk dat naar de bedoeling van de wetgever onder «nadere» zitting hier ook moet worden verstaan de zitting die is bepaald nadat wellicht al meerdere malen is geschorst. Mij zijn in elk geval geen moeilijkheden bekend die de praktijk met de toepassing van deze bepaling zou hebben, zodat een wetswijziging niet nodig lijkt.

Ik kom tot dezelfde conclusie, voor zover het betreft de vraag of de wet uitdrukkelijk het partieel verzet tegen verstekvonnissen zou moeten uitsluiten, zoals zij dat wel doet bij hoger beroep (artikel 407). Dat partieel verzet niet mogelijk is, volgt uit artikel 403 waar is voorgeschreven dat de zaak wordt behandeld in verzet «als ware het rechtsgeding bij verstek niet voorafgegaan». Uit recente arresten van de Hoge Raad moet echter worden afgeleid, dat dit college bij gevoegde zaken thans een enigszins ander standpunt inneemt (vgl. A. Minkenhof, *De Nederlandse Strafvordering*, 4de druk, blz. 289). Ik zou op dit punt de verdere ontwikkeling van de jurisprudentie willen afwachten en zie voor ingrijpen door de wetgever vooralsnog geen aanleiding.

Is de verdachte aanvankelijk wel verschenen, maar wordt de zaak vervolgens voor onbepaalde tijd geschorst en verschijnt de verdachte vervolgens niet meer, dan brengt het systeem van het Wetboek van Strafvordering mee dat het vonnis op tegenspraak gewezen wordt geacht. De verdachte kan alsdan, tenzij door de kantonrechter geen hogere straf was opgelegd dan een geldboete van maximaal f 50, resp. in economische strafzaken door de economische (politie)rechter een geldboete van maximaal f 250, in hoger beroep gaan (zie in dit verband ook artikel 408, tweede lid). Anders heeft hij de mogelijkheid van cassatie. Het lijkt niet nodig dat in dit exceptionele geval, in afwijking van het bestaande systeem, alsnog verzet, voorafgaande aan het rechtsmiddel van hoger beroep of beroep in cassatie, wordt mogelijk gemaakt.

Indien in hoger beroep de dagvaarding nietig wordt verklaard resp. de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie of de onbevoegdheid van de rechter uitgesproken, heeft voortzetting van de verzetprocedure voor de lagere rechter geen zin, omdat er reeds een uitspraak van de hogere rechter ligt. De doctrine neemt dan ook aan, dat het verzet niet herleeft, ook al houdt artikel 399 niet uitdrukkelijk rekening met deze gevallen (vgl. A. Minkenhof, *De Nederlandse strafvordering*, 4de druk, blz. 291). Het enige geval, waarin de herleving van het verzet redelijk voorkomt, is dat van niet-ontvankelijkverklaring van het hoger beroep, wanneer het openbaar ministerie dit ten onrechte, op verkeerde wijze of te laat ingesteld heeft. In dat geval heeft de verdachte recht op een behandeling van zijn verzet.

Ook voor deze kwestie, evenals voor de vorige aan het artikel van prof. mr. Van Veen ontleende vragen, geldt, dat zij een min of meer academisch karakter heeft. In de praktijk bestaan er geen ernstige problemen; waar nodig geeft de jurisprudentie van de Hoge Raad een oplossing (bij voorbeeld in het geval van een tardief rechtsmiddel of partieel verzet). Zou op al deze punten de wettelijke regeling van het verzet worden aangevuld, dan zou een zeer gecompliceerd samenstel van voorschriften ontstaan dat vermoedelijk op zijn beurt nieuwe vragen van wetsuitleg en wetstoepassing zou kunnen oproepen. Ik herinner er in dit verband aan, dat ook de commissie-Duk, met uitzondering van het voorstel dat aan het onderhavige wetsontwerp ten grondslag ligt, geen aanleiding in het artikel van prof. mr. Van Veen heeft gezien, om in de bestaande verzetregeling verdere verfijningen voor te stellen.

Wel acht ik een wetswijziging zinvol op een ander door de leden van de V.V.D.-fractie, onder verwijzing naar het meergenoemd artikel van Van Veen, ter sprake gebracht punt, te weten het ontbreken van de mogelijkheid van hoger beroep bij overtredingen die in eerste aanleg door de rechtbank worden berecht. De wél verschenen verdachte heeft daardoor geen ander rechtsmiddel dan cassatie, doch de niet verschenen verdachte is er beter aan toe, omdat hij immers eerst het rechtsmiddel van verzet heeft.

Over dit vraagstuk heeft de commissie partiële herziening strafvordering in 1979 geadviseerd in het hierboven al genoemde rapport waarin zij ook het punt van het aanwenden van een verkeerd rechtsmiddel behandelde. Zoals reeds in de memorie van toelichting op de Justitiebegroting voor 1981 (blz. 14) werd medegedeeld, heeft het rapport van de commissie op dat laatste punt bij de Hoge Raad bezwaren opgeroepen. De Hoge Raad gaf de voorkeur aan een verdere ontwikkeling van de bestaande jurisprudentie omtrent dit onderwerp en achtte geen dringende noodzaak aanwezig om hier de wetgever

te doen ingrijpen. Wel kon de Hoge Raad instemmen met het onderdeel van de voorstellen van de commissie, om een mogelijkheid van appel in te voeren ten aanzien van in eerste aanleg door de rechtbank behandelde (kantongerechts-)overtredingen. Ik ben bereid dit onderdeel van de voorstellen van de commissie, waarop zij in de bij deze memorie gevoegde bijlage is teruggekomen, tot grondslag te maken van een afzonderlijk wetsontwerp, dat zal worden ingediend, vooruitlopend op de verdere studie die de commissie thans verricht naar het vraagstuk van het aanwenden van een verkeerd rechtsmiddel of het te laat aanwenden van het goede rechtsmiddel.

Het verheugt mij, dat de leden van de fractie van D'66 konden instemmen met de voorgestelde wetswijzigingen en dat ook zij zich op het standpunt stellen, dat het verzet beter kan worden gehandhaafd. Overigens merk ik op dat het rechtsmiddel van verzet niet in hoger beroep kan worden aangewend, doch alleen tegen bij verstek gewezen vonnissen in eerste aanleg als einduitspraak gegeven (vgl. artikel 399, lid 1, Sv.).

Artikelen

De leden van de V.V.D.-fractie stelden de vraag wat precies moet worden verstaan onder de woorden «het een of ander» in artikel 400, lid 2, eerste volzin. Daarbij wordt bedoeld op de situatie dat hetzij een aanzegging als bedoeld in het eerste lid achterwege is gebleven, hetzij die aanzegging wel is gedaan maar de voorgeschreven termijn van ten minste tien dagen niet in acht is genomen zonder dat de verdachte met die verkorting heeft ingestemd dan wel daarvan niet blijkt op de wijze als bepaald in artikel 265, tweede lid. In die gevallen zal de rechter de aanzegging van een nieuwe rechtsdag bevelen, tenzij de verdachte toch op de zitting is verschenen (hij kan bijvoorbeeld ook zonder dat enige aanzegging hem had bereikt bij de griffie hebben geïnformeerd naar de dag waarop zijn zaak zal dienen en vervolgens op die zitting verschenen zijn). Omdat het dus kan gaan om verschillende casusposities, geef ik met de commissie-Duk de voorkeur aan de gekozen redactie boven een tekst waarbij alleen wordt uitgegaan van het geval dat een aanzegging als bedoeld in het eerste lid achterwege is gebleven.

Uit het voorgaande zal tevens duidelijk zijn, dat de strekking van lid 2 inderdaad is, dat de rechter alleen dan een nieuwe zittingsdag hoeft vast te stellen, indien anders de verdachte in zijn belang dreigt te worden geschaad, namelijk bij niet-verschijning, terwijl aan het voorschrift van lid 1 niet de hand was gehouden. Verschijnt hij wel, dan komt de noodzaak van het vaststellen van een nieuwe zittingsdag te vervallen.

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter